

آداب تلاوت قرآن

۲۲ مرداد / رسالت

اسدالله افشار

همه چیز نیاز به برنامه دارد مخصوصاً بهره‌گیری از کتاب بزرگی همچون قرآن، به همین دلیل در خود قرآن برای تلاوت و بهره‌گیری از این آیات آداب و شرایطی بیان شده است:

۱- نخست می‌گوید: لایمسه الا المطهرون: "قرآن را جز پاکان لمس نمی‌کنند" این تعبیر ممکن است هم اشاره به پاکیزگی ظاهری باشد که تماس گرفتن با خطوط قرآن باید توأم با طهارت و وضو باشد و هم اشاره به اینکه درک مفاهیم و محتوای این آیات تنها برای کسانی میسر است که پاک از رذائل اخلاقی باشند، تا صفات زشتی که بر دیده حقیقت بین انسان پرده می‌افکند، آنها را از مشاهده جمال حق محروم نگرداند.

۲- به هنگام آغاز تلاوت قرآن باید از شیطان رجیم و رانده شده درگاه حق، به خدا پناه برد، چنانکه در آیات فوق خواندیم "فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشیطان الرجیم".

در روایتی از امام صادق(ع) می‌خوانیم که در پاسخ این سوال که چگونه این دستور را عمل کنیم؟ و چه بگوئیم؟ فرمود بگو: استعید بالسمیع العلیم من الشیطان الرجیم و در روایت دیگری می‌خوانیم که امام هنگام تلاوت سوره حمد فرمود: اعوذ بالله السميع العلیم من الشیطان الرجیم و اعوذ بالله ان یحضرن: "به خداوند شنوا و دانا از شیطان رجیم پناه می‌برم و هم به او پناه می‌برم از اینکه نزد من حضور یابند!"

و همانگونه که در بالا گفتیم این پناه بردن نباید محدود به لفظ و سخن باشد بلکه باید در اعماق روح و جان نفوذ کند به گونه‌ای که انسان هنگام تلاوت قرآن از خواهی شیطانی جدا گردد و به صفات الهی نزدیک شود، تا موانع فهم کلام حق از محیط فکر او برخیزد و جمال دلارای حقیقت را به درستی ببیند.

بنابراین پناه بردن به خدا از شیطان هم در آغاز تلاوت قرآن لازم است و هم در تمام مدت تلاوت هرچند به زبان نباشد.

۳- قرآن را باید به صورت "ترتیل" تلاوت کرد، یعنی شمرده و توأم با تفکر و رتل القرآن ترتیلا (مزمّل آیه ۴).

در حدیثی در تفسیر این آیه از امام صادق(ع) می‌خوانیم:

ان القرآن لایقرء هذرمة، ولكن یرتل ترتیلا، اذا مررت بأیه فیها ذکر النار وقت عندها، و تعوذت بالله من النار: "قرآن را تند و دست و پا شکسته نباید خواند، بلکه باید به آرامی تلاوت کرد، هنگامی که به آیه‌ای می‌رسی که در آن ذکر آتش دوزخ شده است توقف می‌کنی (و می‌اندیشی) و به خدا از آتش دوزخ پناه می‌بری:

۴- علاوه بر ترتیل، دستور به "تدبر و تفکر" در آیات قرآن داده است آنجا که می‌گوید: افلا یتدبرون القرآن: "آیا آنها در قرآن نمی‌اندیشند؟ (نساء - ۸۲) در حدیثی می‌خوانیم که اصحاب و یاران پیامبر(ص) قرآن را ده آیه ده آیه از پیامبر(ص) می‌آموختند و ده آیه دوم را فرا نمی‌گرفتند مگر اینکه آنچه در آیات نخستین بود از علم و عمل بدانند. (۱)

و در حدیث دیگری از پیامبر(ص) می‌خوانیم: اعرّبوا القرآن و التمسوا غرابته: قرآن را فصیح و روشن بخوانید و از شگفتیهای مفاهیم آن بهره‌گیرید" (۲)

و نیز در حدیث دیگر از امام صادق نقل شده: لقد تجلی الله لخلق فی کلامه و لکنهم لایبصرون: "خداوند خود را در کلامش به مردم نشان داده است، ولی کوردلان نمی‌بینند". (۳)

(تنها روشن ضمیران آگاه و اندیشمندان با ایمان جمال او را در سخنش مشاهده می‌کنند.)

۵- آنها که آیات قرآن را می‌شنوند نیز وظیفه‌ای دارند، وظیفه‌شان سکوت کردن، سکوتی توأم با اندیشه و تفکر: و اذقرو القرآن فاستمعوا له و انصتوا لعلکم ترحمون: "هنگامی که قرآن خوانده می‌شود گوش فرا دهید و خاموش باشید تا مشمول رحمت حق شوید". (۴)

۱۰۹۶

به علاوه در روایات اسلامی دستورهایی درباره تلاوت قرآن با صدای خوب که از نظر روانی مسلما تاثیر روی مفاهیم آن می‌گذارد وارد شده است که اینجا جای شرح آن نیست. (۵)

پی‌نوشتها:

(۱ و ۲) بحار جلد ۹۲ صفحه ۱۰۶

(۳) بحارالانوار جلد ۹۲ صفحه ۱۰۷

(۴) اعراف آیه ۲۰۴

(۵) برای اطلاع بیشتر به بحارالانوار جلد ۹ صفحه ۱۹۰ به بعد مراجعه فرمائید.